

Υπάρχει έδαφος για έναν «τρίτο πόλο» στο κοιμματικό σύστημα;

Η συνεχιζόμενη αδυναμία ανάκαμψης των δύο μεγάλων κομμάτων και η παρατεταμένη κρίση κοινωνικής αποτελεσματικότητας του πολιτικού συστήματος έχουν ανοίξει – για μια ακόμη φορά – τη συζήτηση περί της δυνατότητας ή της αναγκαιότητας ενός ενδιάμεσου «τρίτου» κόμματος, μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ. Το κόμμα αυτό, σύμφωνα με τις ασκήσεις επί χάρτου που συνηθίζουν διάφορα επιτελεία, θα μπορούσε να λειτουργήσει ως ο κρίσιμος εταίρος του πρώτου κόμματος στη (βέβαιη με τα σημερινά δεδομένα) περίπτωση μη αυτοδυναμίας στις επόμενες εκλογές.

Η γνώμη μου είναι ότι η δημιουργία ενός τέτοιου κόμματος δεν μπορεί να αποκλειστεί, ωστόσο αποτελεί μια κίνηση χωρίς κοινωνικό και πολιτικό βάθος που θα οξύνει ακόμα περισσότερο την κρίση του πολιτικού συστήματος διακυβέρνησης της χώρας. Κι' αυτό για τους εξής λόγους:

α) τα κενά πολιτικής εκπροσώπησης που έχουν ανοίξει διάπλατα μετά τις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2007 σχετίζονται άμεσα με την αδυναμία του μεταπολιτευτικού πολιτικού συστήματος να σχεδιάσει και να εγγυηθεί ένα νέο «κοινωνικό συμβόλαιο», εντός του οποίου η πολιτική συναίνεση οργανώνεται (και) με συγκεκριμένα μέτρα στήριξης κοινωνικών αιτημάτων και προσδοκιών. Αυτή ήταν η περίπτωση όλων των φάσεων της μεταπολιτευτικής περιόδου έως σήμερα, δηλαδή της караμανλικής μεταπολίτευσης του '74, της παπανδρεϊκής αλλαγής του '81, του σημιτικού εκσυγχρονισμού του '96, της νεο-καράμανλικής επανίδρυσης του '04. Σήμερα ο ορίζοντας αυτός εκλείπει δραματικά. Το οικονομικό και πολιτικό σύστημα εξουσίας δεν φαίνεται διατεθειμένο να παραχωρήσει ούτε πόντο δημόσιας (κοινωνικής) πρόσβασης σε αγαθά, ούτε στο ασφαλιστικό και εργασιακό ζήτημα ούτε στην υγεία ούτε στην παιδεία ούτε στο περιβάλλον ούτε στα εισοδήματα. Από την κατάσταση αυτή απορρέει η θέση ότι η σημερινή «κρίση του δικομματισμού» δεν αποτελεί μια απλή κρίση των κομμάτων εξουσίας που κάποια στιγμή θα απορροφηθεί, αλλά για κρίση του μεταπολιτευτικού συστήματος διακυβέρνησης που έφτασε πλέον και ξεπέρασε τα όρια της πολιτικής του αντοχής.

Τα πολιτικά κενά που δημιουργούνται «απαιτούν» ανατροπή των σημερινών σχέσεων σχέσεων εξουσίας και διακυβέρνησης, τείνουν σε μια νέα μεταπολίτευση στους πολιτικούς θεσμούς και στην πολιτική οικονομία. Αντίθετα, η συζήτηση περί «τρίτου μεσαίου» πόλου θεωρεί τη σημερινή κρίση συγκυριακή, «συνηθισμένη», η οποία μπορεί να επιλυθεί με τους όρους που επιλύθηκαν παρόμοιες κρίσεις των κομμάτων εξουσίας κατά το παρελθόν. Λαθεμένη ανάγνωση κατά τη γνώμη μου της συγκυρίας, η οποία όμως πιθανόν να οδηγήσει σε πολιτικούς βολонταρισμούς ή αλλιώς σε άλματα στο κενό.

β) Η πιθανή δημιουργία ενός «μεσαίου» μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ κόμματος θα καταδείξει ακόμα πιο έντονα την κρίση του δικομματισμού. Θα την κάνει αισθητή ακόμα και σε όσους διατηρούν ακόμα την αυταπάτη ότι τα δύο μεγάλα κόμματα μπορούν να ανακτήσουν την ηγεμονική και πολυσυλλεκτική τους δύναμη. Το τρίτο κόμμα θα εξασθενήσει ακόμα περισσότερο τα δύο μεγάλα και, δεδομένου ότι η κοινωνική δυναμική απαιτεί και «σπρώχνει» σε ριζικές ανατροπές, θα αυξήσει ακόμα περισσότερο την εκλογική διαθεσιμότητα προς τον ΣΥΡΙΖΑ (που δεν αποκλείεται να καταγράψει τότε αδιανόητα για σήμερα ποσοστά, πολύ πάνω του σημερινού του ορίου καταγραφής του 17%) και το ΚΚΕ (το οποίο εύκολα θα ξεπεράσει το όριο του 10%). Η δυναμική της πληθυντικής αριστεράς σε αυτή την περίπτωση (ΣΥΡΙΖΑ-

ΚΚΕ-Εξωκοινοβουλευτική Αριστερά) θα φτάσει πιθανότατα στα επίπεδα του 30%, αρκετά πάνω δηλαδή και από το «ψυχολογικό όριο» του 25% της ΕΔΑ το 1958. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να θεωρηθεί βέβαιη και η ενίσχυση των Οικολόγων-Πράσινων στα επίπεδα του 3%.

γ) Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του «τρίτου πόλου» είναι η έλλειψη ενός άφθαρτου και δυναμικού πολιτικού προσωπικού, το οποίο θα αναλάμβανε την πολιτική διεύθυνση ενός τέτοιου εγχειρήματος. Τα ονόματα της πολιτικής σκηνής που υποθέτει κανείς ότι θα ήταν συμβατά σε μια τέτοια στρατηγική είναι είτε «απόκληροι» του εκσυγχρονιστικού ΠΑΣΟΚ (στην προσπάθεια του Γιώργου Παπανδρέου να απογαλακτίσει το κόμμα από το καθεστωτικό του παρελθόν) είτε «παραπονούμενοι» της ΝΔ. Η κοινωνική τους απήχηση είναι μηδενική, το πολιτικό τους σχέδιο «διαχειριστικό» και στην ουσία βρίσκονται στον αντίποδα του κοινωνικού αιτήματος για μια βαθιά και ουσιαστική ανανέωση του πολιτικού προσωπικού της χώρας.

Για όλους τους παραπάνω λόγους το εγχείρημα ενός «τρίτου» ενδιάμεσου πόλου θα ήταν καταδικασμένο σχεδόν σε στρατηγική αποτυχία. Το εκλογικό του ποσοστό εκτιμάται ότι πιθανόν να κινείτο στα επίπεδα του 5-6% περίπου, το οποίο θα αποδυνάμωνε ακόμα περισσότερο τα δύο μεγάλα κόμματα (άγνωστο ποιό από τα δύο περισσότερο) και δεν θα διέκοπτε την κοινωνική διαθεσιμότητα προς τα αριστερά αφού θα στερείτο του βασικού στοιχείου της «κοινωνικής διαμαρτυρίας» που εμπεριέχεται με ένταση στη σημερινή συγκυρία. Πιθανόν (καθόλου σίγουρο ωστόσο) θα έδινε στο πρώτο κόμμα τις απαιτούμενες έδρες για τη δημιουργία μιας κυβερνητικής πλειοψηφίας που θα ήταν όμως και πάλι οριακή, ενώ και επί της ουσίας δεν θα μπορούσε να απαντήσει στα δομικά στοιχεία της σημερινής κρίσης του συστήματος διακυβέρνησης.